

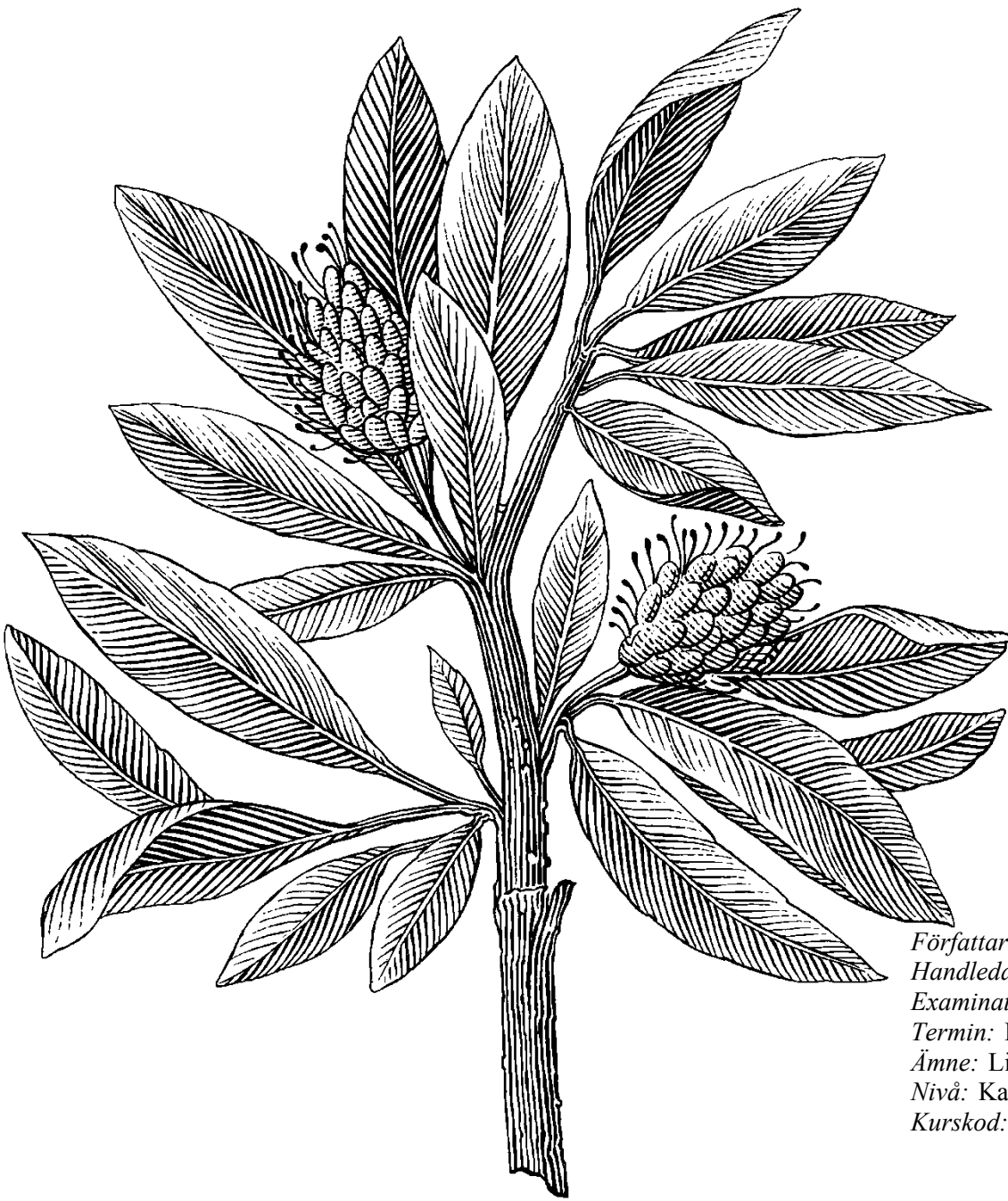
Linnéuniversitetet

Kalmar Växjö

Kandidatuppsats

"Det vilar en förbannelse över det huset"

*Skräckromantik och kvinnohistoria i Maria Gripes
Tordyveln flyger i skymningen*

*Författare: Malin Madestam
Handledare: Peter Forsgren
Examinator: Jörgen Bruhn
Termin: HT14
Ämne: Litteraturvetenskap
Nivå: Kandidatnivå
Kurskod: 2LI10E*

Innehåll

1 Inledning.....	1
1.1 Syfte, teori och metod.....	2
1.2 Forskningsöversikt.....	3
1.3 Synopsis.....	4
2 Analys.....	5
2.1 Skräckromantikens influenser.....	5
2.1.1 <i>Komposition och narration</i>	5
2.1.2 <i>Karaktärer</i>	8
2.1.3 <i>Miljö</i>	9
2.1.4 <i>Sammanfattning av skräckromantikens influenser</i>	10
2.2 Romantisk filosofi och intertextualitet.....	10
2.2.1 <i>Intertextualitet</i>	10
2.2.2 <i>Romantikens naturfilosofi</i>	11
2.3 Tematik	12
2.4 Kvinnohistoriska inslag.....	16
3 Sammanfattning och slutsats.....	17
Referenser.....	21

1 Inledning

*Du som sitter här med boken i din hand.
Du som just nu öppnar den
och vänder bladen för att läsa,
har du tänkt på en sak?
Alla människor läser inte samma böcker -
Varför har just du valt
att läsa just den här boken just nu?
Var det bara en tillfällighet, en slump?
Tror du det?¹*

Detta citat inleder Maria Gripes ungdomsroman *Tordyveln flyger i skymningen*². En kedja händelser som är till synes slumpmässiga utgör bokens handling. En tordyvel flyger in i ögat på en anställd vid tågstationen i Alvesta. Han blir tvungen att stanna, vilket leder till att tåget som skulle avgått 19.59 blir tre minuter försenat. Denna slump leder till i sin tur till att de tre ungdomarna Annika, Jonas och David, i den fiktiva byn Ringaryd i Småland, när Jonas ska spela in tågets ljud för sin dokumentation med bandspelare upptäcker en mystisk man som är på väg till den gamla herrgården, Selanderska gården. David minns också att en dröm han har haft om herrgården stämmer med hur den ser ut i verkligheten, trots att han aldrig har varit där förut.

Dessa händelser drar igång romanens handling där ungdomarna hittar brev från en av Carl von Linnés lärjungar skrivna till en flicka som bodde på herrgården på 1700-talet. De finner ledtrådar om att det ska finnas en egyptisk gravstaty någonstans i byn. En gammal kvinna som verkar veta vem David är ringer honom på herrgården och vill spela schack. Flera andra till synes mystiska och oförklarliga händelser inträffar, och i centrum står alltid Selanderska gården.

Maria Gripes roman *Tordyveln flyger i skymningen* skrevs från början som en radioteater tillsammans med Kay Pollak, men omarbetades av Gripe och gavs ut som roman 1978. Det är dock endast romanen som kommer att behandlas i den här uppsatsen.

Jag har läst romanen ett flertal gånger under mitt liv, första gången var jag runt tio år gammal, och har vid varje läsning slagits av hur rik på detaljer den är och hur otroligt väl genomarbetad den känns när man läser den. Eftersom det inte finns så hemskt mycket som har blivit skrivet om *Tordyveln* tidigare, och för att det är en av

1

Gripe, Maria. *Tordyveln flyger i skymningen*, Stockholm 2012. Förord.

² Hädanefter kommer titeln *Tordyveln flyger i skymningen* ibland att förkortas till *Tordyveln*.

mina absoluta favoritungdomsböcker bestämde jag mig för att basera min kandidatuppsats på den.

Mitt syfte och mina frågeställningar har under processen förändrats ett flertal gånger. Från början ville jag skriva uteslutande om Carl von Linnés roll i romanen och analysera den ur ett postkolonialt perspektiv, men insåg att det var att ta sig vatten över huvudet och landade till slut i att främst göra en genrestudie gällande på vilket sätt *Tordyveln* kan sägas vara en skräckromantisk roman.

Jag vill också studera om det finns någon feministisk tanke i romanen, då karaktären Emilies, ganska tragiska, öde är något som upprepade gånger lyfts fram, och som jag själv märker av mer och mer ju fler gånger jag läser romanen.

1.1 Syfte, teori och metod

Mitt syfte med uppsatsen är att utforska på vilka sätt den romantiska litteraturtraditionen tar sig uttryck i *Tordyveln flyger i skymningen*. Jag kommer titta på hur handlingen anknyter till skräckromantiska romaner som skrevs under romantiken, alltså vilka mönster i handlingen, miljö och karaktärer som kan kännas igen från tidigare skrivna verk. Jag kommer göra en genrestudie och en tematisk analys av romanen för att utföra detta syfte.

Jag kommer att, i genrestudien, studera de aspekter av romanen som verkar kunna härledas tillbaka till skräckromantikens romantradition. Dessa inkluderar det mystiska huset som ligger till grund för handlingen, gåtan som ska lösas och de övernaturliga och fantastiska element som romanen är så rik på. Jag kommer titta på komposition och narration, karaktärer och miljö, såsom Leffler beskrivit dem i sin bok *I skräckens lustgård*.

Förutom att betrakta *Tordyveln flyger i skymningen* som en skräckromantisk roman genom att studera genretypiska drag kommer jag att studera generella paralleller till den romantiska eran genom att titta på hur den förhåller sig till den litterära traditionen med hjälp av intertextualitet, referenser till filosofier som var framträdande under romantiken, teman och motiv.

I avsnittet där teman analyseras kommer jag att använda mig mycket av texter som skrivits om böckerna i Skuggserien³, också skrivna av Gripe. Detta för att

3

alla dessa böcker till stor del innehåller samma teman och motiv, och för att det har skrivits mer om dem än det har om *Tordyveln*. De teman jag kommer studera är sökande, ”Frankenstein”-temat, vikten av fantasi och empati, och till sist spegling.

Slutligen kommer jag att studera de kvinnohistoriska och feministiska inslag som Gripe använder sig av i relationen som karaktären Annika får till Emilies öde på 1700-talet. Genom detta kvinnohistoriska inslag, såväl som genom de övriga historiska och intertextuella elementet, verkar Gripe göra en ansats att sätta dagens ungdomar i kontakt med historien och dess betydelse för nutiden.

1.2 Forskningsöversikt

Det har skrivits två doktorsavhandlingar om Maria Gripes författarskap, varav jag kommer använda mig av en av dem i denna uppsats. Den ena av Gudrun Fagerström 1977, alltså året innan *Tordyveln flyger i skymningen* gavs ut. Den heter *Maria Gripe, hennes verk och hennes läsare* och är bland annat en studie över om Gripe skriver för alla läsare eller om hennes olika böcker, medvetet eller inte, är skrivet för olika åldersgrupper. Eftersom denna avhandling är skriven innan *Tordyveln* gavs ut kommer jag dock inte att ha någon användning för den under mitt uppsatsskrivande. Fagerström tar i avhandlingens andra avsnitt upp Gripes intentioner och idéer, vilket är just det jag ska skriva om, men eftersom Gripes författarskap genom gick en förändring från och med *Tordyveln* så har hennes influenser och inspirationskällor också förändrats till den grad att de som tas upp i avhandlingen inte gäller för dessa senare romaner.

Den andra avhandlingen heter *Sökande, spegling, metamorfos: tre vägar genom Maria Gripes skuggserie* av Carina Lidström. Den behandlar, som titeln antyder, de fyra böckerna i Skuggserien som Gripe skrev på 1980-talet. Även om denna avhandling inte heller handlar om just *Tordyveln flyger i skymningen* kommer den vara användbar för min uppsats då alla dessa böcker innehåller samma inslag av sökandet efter något okänt. Denna avhandling innehåller också ett helt kapitel som är en genrestudie av de fyra böckerna i Skuggserien och behandlar dem just som skräckromantiska romaner.

Ying Toijer-Nilsson utgav år 2000 *Skuggornas förtrogna*, och i ett av kapitlen behandlas just *Tordyveln flyger i skymningen*. Hon skriver mycket om de teman jag tänker ta upp, och härleder dem till romantiken. Hon berättar också övergripande om intertextualiteten i romanen och vilka filosofer som Gripe fick inspiration till Andreas

I Skuggserien ingår böckerna *Skuggan över stenbänken* (1982), *...och de vita skuggorna i skogen* (1984), *Skugg-gömmen* (1986) och *Skuggornas barn* (1988).

Wiiks tankar och idéer till. Jag kommer också att använda mig av Toijer-Nilssons kapitel om *Agnes Cecilia* och Skuggserien, då alla dessa böcker markerade ett stilbrott i Gripes författarskap under 70-talet och behandlar många liknande teman och frågor.

För att få mer hjälp till intertextualitetsavsnittet och då specifikt med att förstå romantikens naturfilosofi kommer jag använda mig av Svante Nordins bok *Romantikens filosofi: Svensk idealism från Höijer till hegelianerna*, som gavs ut 1987.

Ann Boglind och Anna Nordenstams bok *Från fabler till manga*, och då specifikt avsnittet om Maria Gripe i kapitlet ”Modern ungdomslitteratur: realism, grafisk roman, fantasy” kommer användas då den innehåller en hjälpsam kortare översikt över vissa aspekter som är relevanta för den här uppsatsen. Bland annat nämns några av Gripes egna teoretiska influenser till böckerna.

Boken *I skräckens lustgård: skräckromantik i svenska 1800-talsromaner* från 1991 av Yvonne Leffler, har författaren studerat flera skräckromantiska verk från bland annat England, Tyskland och Frankrike, alla skrivna under 1800-talet, för att kunna utläsa mönster inom genren och sedan applicera dessa på romaner skrivna under samma tid i Sverige. Jag kommer till stora delar att använda hennes riktlinjer för att studera de skräckromantiska drag som finns i *Tordyveln flyger i skymningen*.

1.3 Synopsis

Romanen utspelar sig under sommaren i den fiktiva byn Ringaryd i Småland. Tre tonåringar, Jonas och Annika som är syskon och deras vän David, råkar en kväll höra ett mystiskt telefonsamtal inifrån huset på Selanderska gården. David har natten innan haft en dröm som utspelade sig just vid Selanderska gården, så han hittar i omgivningarna utan att någonsin ha varit där förut, något ungdomarna tycker är både spännande och otäckt.

För att ta reda på mer om detta tar de uppdraget att ta hand om växterna i det stora huset på gården när kvinnan som annars sköter det ska resa bort. Det visar sig att David känner igen sig inne i huset också, allt enligt sin dröm. Under sina eftersökningar i det mystiska huset hittar ungdomarna brev från 1700-talet under en golvbräda i ett vindsrum. Emilie, en ung kvinna som bodde på gården, gömde dem där när hon visste att hon snart skulle dö. Breven är skrivna till Emilie från hennes fästman Andreas och hennes bästa vän Magdalena, som också är Andreas syster.

Med hjälp av breven kan de pussla ihop historien om de som levde på gården under 1700-talet och deras öden. Andreas var en av Carl von Linnés lärjungar

och var ute på mångåriga resor för hans räkning. Det visar sig att Andreas vid en resa till Egypten kom över en gravstaty som han tog med sig hem till Ringaryd, och som av breven att döma har dragit olycka över byn och människorna som kom i kontakt med den.

Andreas har i sina brev också skrivit om sina filosofiska tankar som i stort går ut på att allt som lever hör ihop och kan kommunicera med varandra, alltså skulle människor till exempel kunna kommunicera med växter. Emilie har gömt breven för att de båda anser att världen inte är redo för dessa tankar, och vill att den som så småningom upptäcker dem tar på sig att avgöra om det är rätt tillfälle att offentliggöra dem. Om inte, ska de läggas tillbaka under golvbrädan tills någon annan hittar dem.

Emilie dog medan Andreas var på en annan resa, denna gången till Sydamerika. Man trodde att Andreas var död eftersom han inte hade hörts av på flera år, så hon gifte sig med en annan man som hon egentligen inte älskade.

Ungdomarna förstår av breven att Emilie avsåg att göra sig av med gravstatyn som dragit olycka över byn, men hon skriver inte hur. Mycket riktigt har statyn varit borta sedan Emilies dagar, men Annika, Jonas och David börjar eftersökningar för att ta reda på vart den har tagit vägen.

2 Analys

I analysen kommer jag först av allt att göra en genrestudie, därefter studera textens intertextualitet och allra sist utforska det kvinnohistoriska elementet i romantexten.

2.1 Skräckromantikens influenser

2.1.1 Komposition och narration

Jag skrev i inledningen om det citat som inleder hela romanen och som ifrågasätter slumpen. Romanen slutar med ett liknande citat, nämligen:

*Du som sitter här med boken i din hand,
Du som just nu vänt sista bladet
och läser dessa rader.
Har du tänkt på en sak?
Alla människor läser inte samma böcker.
Varför valde just du att läsa just den här boken?
Var det en tillfällighet, en slump?
Tror du det?
(Gripe. s.361)*

Efter denna fråga följer två stycken, som båda är uppmaningar. Dessa avslutar romantexten.

*Du som strax skall lägga boken ifrån dig,
du skall icke glömma
att en av tvillingstatyerna
fortfarande är försvunnen,
och kommer du nån gång till England, till Cornwall,
så följ noga tordyvelns flykt i skymningen!*

*Glöm inte heller
att närhelst du ser en tordyvel
falla på rygg framför dina fötter,
så skall du skynda dig att vända den rätt,
på det att den inte skall bringa dig olycka!*
(Gripe. s. 361)

Dessa romanens avslutande stycken visar tydligt att Gripes roman innehar minst en av de egenskaper som Yvonne Leffler har definierat som typiskt skräckromantiska, nämligen att handlingen är byggd kring ett mysterium.⁴ Leffler skriver i sin bok att "[i]ntrigen inleds med en mystisk händelse"⁵, och detta stämmer mycket riktigt med kompositionen i Gripes roman. Den tar sin början då de tre ungdomarna råkar höra en okänd man ro nedför ån, och de följer efter honom till den gamla herrgården där de hör ett mystiskt telefonsamtal som skulle ha dolts av det förbipasserande tågets muller, om inte det hade varit tre minuter försenat.

Boken slutar också innan handlingens mysterium har fått en fullständig lösning, eftersom den ena gravstatyn fortfarande saknas. Alltså är det inte mysteriets lösning som är det viktiga i romanen, utan att läsaren accepterar mysteriet som det är och dras med i handlingen utan att själv försöka lösa det under läsningen. Det är alltså ett emotionellt, och inte ett intellektuellt, mysterium. Även detta är något som Leffler identifierar som typiskt för skräckromantiken.⁶

Ett sätt för författare av skräckromantik att bygga upp spänning i handlingen för läsaren är att använda sig av cliffhangers, att spänningen trappas upp och att kapitlet avslutas precis när ett viktigt avslöjande ska göras, så att läsaren blir tvungen att påbörja nästa kapitel för att få reda på vad som hände. Enligt Leffler är det de fördröjda avslöjandena som skapar den suggestiva stämning som är så karakteristisk för skräckromantiken.⁷

⁴ Leffler, Yvonne, *I skräckens lustgård: skräckromantik i svenska 1800-talsromaner*, Göteborg, 1991 s.33.

⁵ Leffler. s.33.

⁶ Leffler. s.33.

⁷ Leffler. s. 34.

I *Tordyveln* finns ett väldigt tydligt exempel på en cliffhanger i kapitlet som heter ”Gravöppningen”, då de tre ungdomarna med hjälp av byns präst tror sig ha hittat den egyptiska gravstatyn i en grav i kryptan under kyrkan. Det blir väldigt stor uppståndelse i byn och det kommer långväga besökare för att få vara med om gravöppningen. Det säljs souvenirer och det finns tv-team och andra reportrar som är på plats för att rapportera. Människorna utanför kyrkan följer vad som händer i kryptan via ljudupptagningar där någon berättar löpande under förloppet vad som sker. Alla väntar sig att få se en antik gravstaty, men precis när kistan har öppnats avbryts ljudsändningen från kryptan och musik börjar spelas i högtalarna istället. Kapitlet tar slut (Gripe. s.194-204).

Först i nästa kapitel får man veta vad som egentligen hände vid gravöppningen. Det visar sig att det istället för en staty låg en stor sten i kistan. Genom att på detta sätt trappa upp stämningen under en scen ger författaren läsaren intrycket att det snart kommer ett avslöjande som kommer ha med det stora mysteriet att göra, som kommer leda fram till dess lösning.⁸ Denna gång var så inte fallet i *Tordyveln*, men läsaren hålls ändå effektivt kvar i handlingens spänning.

Ett annat vanligt sätt för författare av skräckromantik att skapa en förväntan inför kommande händelser i romanen är att använda sig av någon typ av övernaturliga profetior.⁹ Leffler säger också att meddelandet och meningen med dessa profetior är vaga för att inte avslöja vad som i kommer hända längre fram i handlingen, utan för att skapa en ”olycksbådande stämning”.¹⁰

Det finns en sådan profetia i Gripes roman, i detta fallet i form av en dröm. I början av romanen följer de tre ungdomarna ljudet av roddbåten längs ån fram till Selanderska gården. Väl där märker David att han känner igen sig i trädgården och huset och vet vart han ska gå utan att någonsin ha varit där förut. Han har natten innan haft en dröm om att han befann sig på Selanderska gården, men eftersom han aldrig varit där så känner han inte igen det som just den trädgården och det huset förrän han kommer dit kvällen efter. Ungdomarna följer samma väg som han natten innan gick i sin dröm upp mot huset, och det är på grund av detta som de får höra det mystiska telefonsamtalet som någon inne i huset har. Det är alltså på grund av denna profetiska dröm som mysteriet tar sin början.

⁸ Leffler. s. 34.

⁹ Leffler. s. 35.

¹⁰ Leffler. s. 35.

Enligt Leffler finns det i skräckromaner en tydlig uppdelning mellan händelser som sker på dagen respektive natten. Under dygnets mörka tid sker saker som är otäcka och spännande, medan dagen är reserverad för upplösningar och förklaringar av nattens händelser. Mysteriets tillika romanens upplösning sker alltså nästan uteslutande på dagen.¹¹

Detta stämmer delvis överens med Gripes roman. Som jag skrev tidigare i analysen så får mysteriet ingen fullständig lösning, utan slutar med att ungdomarna och prästen Lindroth får bekräftat för sig att det är statyn från Ringaryd som står på British Museum, alltmedan tvillingstatyn fortfarande saknas. Denna händelseutveckling sker mycket riktigt på dagen, men det är inte bokens avslutande kapitel.

I det allra sista kapitlet går Annika, Jonas, David och Lindroth till Selanderska gården för att vattna blommorna och för att prästen ska få titta runt, då han aldrig har varit där förut. Han känner sig vid det här laget så pass delaktig i mysteriet att han vill ”leva sig in i den atmosfär som Emilie en gång levat i, och som David, Jonas och Annika under sommaren vistats i och fått så mycket utbyte av”. (Gripe. s. 353) De funderar över vad de ska göra med breven som bland annat innehåller Andreas tankar och filosofi.

David säger att han tänker låta schackbrädet stå orört till han och Julia J:son Andelius kan avsluta sitt parti över telefon, alltså tills hon ringer igen. Lindroth föreslår att David kan ringa henne denna gången, och det gör han. Av mannen som svarar får David veta att Julia dog samma dag som David hade sin dröm om Selanderska gården, och att han har fått ärva bland annat schackbrädet och breven. Boken avslutas med att tåget går förbi gården vid exakt rätt tid, alltså 21.23. Detta kapitel utspelar sig på kvällen när det håller på att bli, eventuellt redan har blivit, mörkt. Gripe bygger upp spänningen i sista kapitlet inför avslutningen.

Alltså får mysteriet sin ”upplösning” under dagen, och här hade boken kunnat sluta för att följa det, enligt Leffler, typiska mönstret för skräckromaner. Dock lägger Gripe till en scen efter det där det mystiska och fantastiska elementet återkommer mycket starkt, och romanen slutar alltså under dygnets mörka timmar.

2.1.2 Karaktärer

Trots att *Tordyveln* inte kan sägas innehålla de för skräckromantiken klassiska karaktärerna hjälten och skurken som Leffler har identifierat¹², eftersom romanen inte

¹¹ Leffler. s. 35f.

¹² Leffler. s. 30.

bygger på den typiska striden mellan gott och ont, så kan man ändå känna igen vissa andra karaktärer som stämmer överens med skräckromanens mönster.

En karaktär som ofta återfinns i skräckromantiken är, som Leffler kallar den, sanningsbäraren.¹³ Det är en karaktär vars funktion i handlingen i början inte är tydlig för varken läsaren eller huvudkaraktärerna, men som ofta känner till information som är avgörande för handlingen. I *Tordyveln* kan Natte, en man som är alkoholist som bor i byn, sägas vara en sanningsbärare. Han rör sig ofta i utkanten av handlingen och är ofta otydlig och vag i sitt tal eftersom han är alkoholpåverkad. Det visar sig i slutet av romanen att något som Natte sagt i början av mysteriet innehöll nyckeln till själva lösningen, men eftersom ungdomarna inte tog honom på allvar så missade de den ledtråden. Det är först när man närmar sig romanens avslutning, och som de tre ungdomarna fått ännu tydligare bevis för hur det ligger till som de inser att det Natte berättade för länge sedan faktiskt hade betydelse för deras mysterium.

2.1.3 Miljö

Miljön är ett viktigt verktyg i skräckromaner. Miljön och omgivningarna sätter stämning och ger romanen uttryck av till exempel hot, ondska eller fridfullhet.¹⁴ Hus och byggnader av olika slag brukar vara framträdande inom skräckromantiken som en miljö som nästan har ett eget liv, och där mycket av handlingen utspelar sig. Så är fallet i Edgar Allan Poes ”Huset Ushers fall”, där själva huset faktiskt verkar ha något emot familjen och leder till dess undergång. I Poes novell får huset en typ av personlighet, det blir en av karaktärerna, och liknas vid en människa då det berättas om ”de tomma fönstren som liknade ögonhålorna”.¹⁵

I *Tordyveln* har huset själv ingen makt att avgöra människornas öde, men likväl spelar det en viktig roll för handlingen, och många mystiska och fantastiska saker sker där. Det är till huset som David dras efter sina profetiska drömmar. Det är i huset blomman Selandrian, som verkar kunna kommunicera med människor, står.

Det är även i huset som ungdomarna hittar Emilies brev under golvet i vindsrummet, eftersom en tordyvel faller ned mellan golvplankorna just där skrinet som innehåller breven ligger gömt. Huset i sig får aldrig egna personlighetsdrag, men det är likväl avgörande för handlingen eftersom mycket av romanens skräckromantiska inslag utspelar sig där.

¹³ Leffler. s. 31.

¹⁴ Leffler. s. 27.

¹⁵ Edgar Allan Poe, *Huset Ushers fall*, Stockholm, 1993 s. 15.

2.1.4 Sammanfattning av skräckromantikens influenser

Maria Gripe har själv en gång sagt att det var ytterst medvetet av henne att använda sig av skräckromantiken som utgångspunkt i sina böcker *Tordyveln flyger i skymningen*, *Agnes Cecilia – en sällsam historia* och Skuggserien.¹⁶ Som jag visat i detta avsnitt finns det mycket riktigt en hel del i *Tordyveln* som minner om den skräckromantiska romantraditionen så som Leffler har definierat den.

I både komposition och narration kan man se likheter mellan skräckromantiska romaner och Gripes roman. Det emotionella mysteriet som handlingen bygger på, cliffhangers och profetior som höjer spänningen, och även mönster för vid vilken tid på dygnet olika händelser utspelar sig, går allt att härleda till skräckromantiken. Även i romanens karaktärsgalleri och miljöbeskrivningar går vissa saker att känna igen från Lefflers definitioner av skräckromantiska inslag, även om det inte är lika mycket.

2.2 Romantisk filosofi och intertextualitet

2.2.1 Intertextualitet

Vid tiden som Gripe skriver *Tordyveln* sker en förändring i hennes författarskap.¹⁷ Istället för den rena realism hon tidigare ägnat sig åt skriver hon nu något som Ann Boglind och Anna Nordenstam karakteriserar som mystisk realism.¹⁸ Det finns i dessa böcker ingen gräns mellan realism och fantastik. Gripe förklarade själv sitt genrebyte med att hon ville tillgodose ungdomars behov av spänning utan att de skulle behöva se våldsamma filmer.¹⁹

Eftersom handlingen i *Tordyveln* så tydligt anknyter till 1700-talet finns det en hel del intertextualitet och referenser till bland annat den tidens naturvetenskap. Ying Toijer-Nilsson skriver att romanens själva titel, *Tordyveln flyger i skymningen*, är en fras hämtad direkt från en insektsbok.²⁰ Hon specificerar dock inte vilken. Carl von Linné har en nyckelroll för bokens händelseutveckling, eftersom karaktären Andreas Wiik är en av hans lärjungar som åker på forskningsexpeditioner åt honom.

¹⁶Ying Toijer-Nilsson, *Skuggornas förtrogna: om Maria Gripe*, Stockholm, 2000, s. 134.

¹⁷ Toijer-Nilsson, s. 134.

¹⁸ Ann Boglind & Anna Nordenstam, *Från fabler till manga: litteraturhistoriska och didaktiska perspektiv på barn- och ungdomslitteratur*, Malmö, 2010, s. 241.

¹⁹ Toijer-Nilsson, s. 134.

²⁰ Toijer-Nilsson, s. 136.

I ”sommarrummet”, Emilies vindsrum på Selanderska gården, hänger bredvid en spegel på väggen en liten tavla med ett citat av Carl von Linné. Det står ”Vad underligt är det däri, /att jag icke ser Gud,/ då jag icke ser det jag,/ som bor i mig själv?” (Gripe, s.76).

Andreas Wiik brottas i romanen med frågan om ifall hans tid är redo för att ta emot och förstå hans filosofi och idéer. Då Emilie tror att han är död tar hon beslutet att gömma hans brev under golvet i sommarrummet med ett meddelande där det står att den som hittar breven ska avgöra om tiden då är mogen för idéerna att tillkännages. I slutet av romanen pratar ungdomarna och Lindroth om ifall tiden någonsin blir mogen. Lindroth säger att det som Emilie skriver i sitt meddelande, att hennes tid är ”oförnuftig och oaktsam om livet” (Gripe s. 354) lika gärna kunde vara skrivet i nutid. David håller med, men Lindroth kommer till slut fram till att han tycker att ingen har rätt att döma sin tid, och att Andreas och Emilie borde tillkännagivit Andreas tankar direkt.

Friedrich Schiller, en författare som Gripe själv tyckte mycket om uttrycker liknande tankar som Andreas i sin pjäs *Don Carlos*, där en av karaktärerna menar ungefär att han är före sin tid och att han är en medborgare av framtiden. Detta är ännu en länk mellan Gripes *Tordyveln* och den romantiska epoken.²¹

2.2.2 Romantikens naturfilosofi

”Allt levande hörer samman.” Detta är Linnélärjungen Andreas Wiiks teori om världen som används som förklaring till, bland annat, att Selandrian, en av blommorna i huset på Selanderska gården, kan känna av och visa sinnesstämningar. ”Andreas Wiik skriver på ett ställe, att han tänker sej, att blommorna står i förbindelse med en universell själ, som är gemensam för alla levande varelser.” (Gripe, s. 108) Denna filosofi kan spåras till den romantiska naturfilosofen Friedrich Schelling. Enligt Toijer-Nilsson var Gripe bekant med Schellings filosofi sedan gymnasiet, och hans filosofiska idéer genomsyrar boken, och har i dess värld också fått vara sanning, men tillskrivs här, som sagt, en av karaktärerna.

Schelling, som levde 1775-1854, menar i sin naturfilosofi att naturen är som en ”slumrande ande”, som har en självständighet men som samtidigt är omedveten om sig själv.²² Han påstår också att om det finns en omedvetenhet måste det också finnas ett medvetande, något intelligent. Han anser att natur och intelligens är olika

²¹ Toijer-Nilsson. s. 143.

²² Svante Nordin, *Romantikens filosofi: svensk idealism från Höijer till hegelianerna*, Lund, 1987 s. 17.

aspekter av samma sak, alltså ”anden, Gud, den yttersta, absoluta verkligheten.”²³ Denna typ av livsåskådning lade grunden till den romantiska epokens natursyn.²⁴

Per Daniel Amadeus Atterbom (1790-1855) är en svensk filosof och författare som influerades mycket av Schellings filosofi²⁵ Man kan enligt Toijer-Nilsson se exempel på en liknande natursyn som den Schelling innehar i Atterboms dikt ”Rosen”, där han skriver: ”Ett hjärta blott slår i det eviga Allt! / [...] / I tusende skepnader klappar dess blod”.²⁶

I *Tordyveln* tillämpas alltså Schellings och Atterboms tankar i rent bokstavlig bemärkelse, bland annat då det visar sig att en krukväxt kan kommunicera med människor. Förutom detta så verkar tordyvlarna som dyker upp vid flera tillfällen i romanens handling vilja hjälpa ungdomarna med mysteriet, då de nästan alltid gör någon avgörande upptäckt med hjälp, på ett eller annat sätt, av dessa skalbaggar. Människor som har dött kan i romanen också kommunicera med människor som fortfarande lever. Detta visar sig genom Julia J:son Andelius telefonsamtal till David, då ju Julia faktiskt dog ett par dagar innan det första telefonsamtal inträffade. Också Emilies röst på Jonas ljudupptagningar är ett exempel på hur kommunikation med de döda inträffar i romanen.

2.3 Tematik

Ett av de mest framträdande teman i *Tordyveln* är sökande, detta på grund av att hela handlingen bygger på ett mysterium. Annika, Jonas och David söker efter lösningen på mysteriet med gravstatyn. Sökande som tema är något som återkommer i flera av Gripes romaner, däribland i Skuggserien. I *Tordyveln* förekommer sökande i bokstavlig form som centreras runt Selanderska gården. Carina Lidström skriver i sin bok om Skuggserien om sökande som tema i skräckromantiska romaner, då som något som utspelar sig i ett och samma hus eller byggnad, där huvudkaraktären söker efter något okänt, något som de endast har en förnimmelse om.²⁷

Detta är fallet i Skuggserien, då på slottet Rosengåva, och så är också fallet i *Tordyveln*, speciellt i början av romanen från och med att David minns sin profetiska dröm. Ungdomarna vill på grund av att David har haft denna dröm ta reda på mer om gården och söker sig dit utan att veta vad de kommer att hitta. Så fort de blir

²³ Nordin. s. 17.

²⁴ Toijer-Nilsson. s. 139.

²⁵ Nordin. s. 163-164.

²⁶ Toijer-Nilsson. s. 139.

²⁷ Carina Lidström, *Sökande, spegling, metamorfos: tre vägar genom Maria Gripes skuggserie*, Stockholm, 1994, s. 58f.

ensamma i huset börjar Jonas att utforska det grundligt, och vänder bland annat upp och ned på sophinken för att leta efter ledtrådar, trots att han inte vet exakt vad han söker efter. På grund av att kvinnan som förvaltar huset beter sig väldigt underligt när det får uppdraget att vattna blommorna, som om hon egentligen inte vill att de ska vara där, blir Jonas än mer ivrig att få snoka runt. Hans och de andras sökande leder till att de hittar nyckeln till sommarrummet på vinden, och spänningen är stor när de går dit för att se efter vad som finns där uppe.

I sommarrummet hittar de, som jag skrivit tidigare, breven som Emilie gömt där, och efter detta övergår sökandet från ett i blindo, till ett sökande med ett bestämt mål, nämligen den försvunna statyn. Då börjar sökandet mer efterlikna, även om det fortfarande innehåller drag av ett skräckromantiskt mysterium, ett sökande man kan hitta i detektivromaner. Detta sökande är nära besläktat med den skräckromantiska romanens sökande, men skiljer sig i det att mysteriet nu har blivit något mera intellektuellt baserat.²⁸ Lidström skriver att i Skuggserien är det inte detektivromanens typiska karaktärer, med en detektiv med stark integritet som är på plats för att utföra ett lyckat arbete, utan just mysteriet, som Gripe har använt sig av. Detta kan också kännas igen från *Tordyveln*.

”Frankenstein”-temat är ett vanligt återkommande sådant inom skräckromantiken, alltså att någon försöker leka gud eller sätta sig upp mot högre makter, något som sedan slår tillbaka och får stora konsekvenser för karaktären i fråga.²⁹ När Andreas tar med sig den ena tvillingstatyn tillbaka till Ringaryd från Egypten så menar många av invånarna i byn att han nu kommer ha dragit olycka med sig till byn på grund av detta. När Annika, Jonas och David har gått igenom alla breven de hittade på vinden diskuterar de vad de har fått reda på, och David berättar:

[I] ett av breven berättar han, att han och en engelsk kollega kommit över varsin gammalegyptisk gravstaty, som han beskriver som helt fantastisk. [...] Men det vilar en magisk trolldom över statyn skriver han. Hans ton i brevet är skämtsam, men det finns allvar på botten. [...] Själv tror han inte ett dyft på trolldomen eller förbannelsen som sägs följa statyn. Men han vet ju hur vidskepliga och skrockfulla de är i Ringaryd ... Och som det ska visa sig, så hade han skäl att oroa sig. (Gripe. s. 130.)

Mycket riktigt börjar saker gå väldigt illa för folk som är i kontakt med statyn. Andreas kommer tillbaka till Ringaryd och hemma över sommaren, men blir snart ombedd av Linné att åka på en längre forskningsresa till Sydamerika. Emilie har under sommaren blivit med barn med Andreas men berättar det inte för någon annan än

²⁸ Lidström. s. 59.

²⁹ Leffler. s. 25.

Magdalena. Inte ens Andreas får veta. Emilies pappa får reda på att Emilie och Andreas har träffats och tar sig rasande ut i skogen till stugan som Andreas hyrt. Där råkar han skjuta ihjäl någon som han tror är Andreas, och bränner upp stugan för att få det att se ut som ett självmord. Kroppen som alla tror är Andreas blir därför begravd i ovigd jord.

Emilie blir förkrossad eftersom hon tror att det är hennes fel att han tog livet av sig då de hade bråkat strax innan skottlossningen skedde. Hon blir tvungen att lämna bort sitt barn till Magdalena och hennes man, och gifter sig med en man som hennes pappa sett ut till henne, en man som hon egentligen inte tycker om. Hon blir också sjuk strax efter detta och dör något år senare. Hon får Andreas och Magdalenas pappa att se till att hon blir begravd på galgbacken bredvid den de tror är Andreas.

En tid efter detta kommer Andreas hem. Han hann åka iväg mot Sydamerika innan Emilies pappa kom till stugan, det var en inbrottstjuv som blev dödad. Statyns olycka har alltså drabbat flera människor i Ringaryd.

Ett tema jag själv tycker är framträdande och som är viktigt för både mysteriets lösning och för det sätt som inte minst Annika och David lever sig in i och lär sig av Emilies och Andreas liv är vikten av fantasi och empati, något som jag anser går hand i hand. Redan från början i romanen leker Jonas reporter med sin bandspelare han precis har fått i födelsedagspresent och hittar ”skumma” saker överallt som han ska spela in och dokumentera. Annika och David säger flera gånger åt honom att han ska sluta spela in, och tycker att han är fånig. Det visar sig dock ett flertal gånger att samtal och ljud som Jonas spelat mest för skojs skull är innehåller viktiga ledtrådar för gåtan.

Även vikten av förmågan att hysa empati är ett framträdande tema och budskap i romanen. Annika visar flera gånger prov på att vara bra på detta eftersom hon så lätt kan leva sig in i Emilies situation. Men hon tänker sig även vid upprepade tillfällen in i andra karaktärs sätt att tänka, till exempel Petrus Wiik eller Magdalena. Även David är bra på att tänka sig in i 1700-talsmänniskornas liv, även om han aknske inte sympatiserar lika mycket med dem som Annika gör. Han fokuserar mest på att förstå Andreas tankar, men detta visar sig viktigt för att de ska kunna förstå och förklara de fantastiska element som omgärdar dem, som till exempel att blomman Selandria kan kommunicera med människor. På ett sätt lär han nästan känna växten.

Ett tema som finns genomgående i Skuggserien och även figurerar något i *Tordyveln* är spegling, som Lidström också skriver om. I asken med brev som Emilie gömt under golvet har hon lagt ett meddelande till den som hittar asken. Där skriver hon:

På bordet framför mig har jag skrinet som Andreas snickrade till min fjortonde födelsedag. När jag nu möter mina ögon och ser mitt ansikte här i lockets spegel, så tänker jag den tanken och önskar, att mitt ansikte och mina ögon finge dröja kvar här i glaset och möta det ögonpar som tillhör den, som en gång ska finna och öppna detta skrin. (Gripe. s. 86)

Lidström menar att spegling i den skräckromantiska genren består i att två världar på något sätt speglar varandra eller ställs emot varandra. *Tordyveln* kan sägas utspela sig i två olika världar. Först och främst nutiden, då Annika, Jonas och David lever och utforskar Selanderska gården och dess mysterium. Den andra världen är Ringaryd på Emilies och Andreas tid, 1700-talet.

Dessa två världar är å ena sidan självklart väldigt kontrasterande eftersom den ena utspelar sig över 200 år efter den andra. Å andra sidan påpekas det flera gånger genom romanen hur lika de två världarna faktiskt är. Inte minst i slutet av romanen då ungdomarna och prästen Lindroth diskuterar huruvida de ska tillkännage Andreas tankar för allmänheten eller gömma dem igen. Emilie bad i sitt meddelande att breven skulle gömmas återigen om de har kommit i dagen i en tid som ”är lika oförnuftig och oaktsam om livet” (Gripe. s.354) som hennes är, och Lindroth påpekar att den uppmaningen hade lika gärna kunnat vara skriven i nutid, att det alltså inte skett någon förbättring överhuvudtaget.

Även vissa av karaktärerna kan betraktas som varandras spegelbilder. Under romanens gång är David den som är allra mest intresserad av Andreas tankar, och han är i princip den enda av de tre ungdomarna som intresserar sig för dem. Detta medan Annika till stor del intresserar sig för människorna på 1700-talet och speciellt för Emilie.

- De börjar kännas så nära de här människorna, sa hon, så att man nästan tycker att man känner dem. Man fattar inte att det gått över tvåhundra år sen de levde. Jag tänkte på det i morse när jag satt och skrev ut Davids brev.
- Andreas brev menar du väl?
- Jaa
- Men du sa Davids. David tittade på henne, men hon såg hastigt bort. Hon hade sagt fel för att det var David som läst in Andreas brev på banden, sa hon.
- Jag känner mig lite som Andreas när jag läser dem, sa David.
- Och jag känner mig som Emilie... (Gripe. s.107.)

I denna dialog mellan Annika och David visas tydligt på hur Annika och Emilie, och David och Andreas speglar varandra. David tycker att han kan förstå Andreas tankar och går gärna omkring i tankar på samma sätt som han tänker sig Andreas gjorde.

Annika och Emilie ställs i tydlig parallell när Annika funderar över det faktum att om hon själv hade levt tvåhundra år tidigare så hade hon kunnat gå samma öde som Emilie till mötes, utan att ha någon större kontroll över sitt eget liv.

2.4 Kvinnohistoriska inslag

I *Tordyveln* använder sig Gripe av ett kvinnohistoriskt inslag, alltså ett sätt att levandegöra historiens kvinnor för nutidens kvinnor.³⁰ De tre ungdomarna läser in breven de hittade i huset på Jonas bandspelare. David läser breven från Andreas Wiik och Annika läser breven skrivna till Emilie från hennes bästa vän Magdalena, som också är Andreas syster.

Dessa brev, som till stor del består av diskussioner som gäller Emilie eftersom Magdalena sällan skriver i sina brev om något som rör henne själv, ger Annika stor insikt i Emilies liv och hon blir djupt berörd av hennes livsöde. Hon känner stor sympati för Emilie som var tvungen att stanna hemma och vänta på att hennes fästman skulle komma hem från sina resor, att han fick komma ut i världen och göra det han ville medan det enda Emilie kunde göra var att vänta på att han skulle komma hem så de skulle kunna gifta sig.

Andreas började studera så att han och Emilie skulle få gifta sig, eftersom han kom från en lägre klassbakgrund än vad hon gjorde. Han studerade först i Växjö i två år och åkte sedan till Uppsala för att studera vidare och följa Linnés föreläsningar. Efter detta fick han uppdraget att åka till Egypten för Linnés räkning och vara borta i två år. Annika säger, när de går igenom breven att ”både Andreas och hans syster talar i breven som en självklarhet om att Andreas måste ”förkovra sig” som det heter, för att få pappans samtycke och bli Emilie värdig någon gång i framtiden” (Gripe, s. 125). Under hela den tiden kan Emilie inte göra något för att hjälpa situationen, utan kan i princip endast sitta hemma och vänta.

Annika tycker detta är väldigt upprörande och är arg för Emilies skull på att hon var tvungen att böja sig för sin pappas vilja, och inte kunde göra vad hon ville med sitt eget liv. Hon börjar också fundera på hur mycket Andreas egentligen brydde sig om Emilie ju bättre hans akademiska karriär går.

Jag blev också väldigt rörd av Andreas utgjtelser och tyckte så synd om honom och hoppades att Emilie skulle lyckas hålla modet uppe på honom. Men sen började jag faktiskt undra... Jag blev till och med lite arg. Jag tänkte att egentligen är det inte så

³⁰ Toijer-Nilsson, s. 144.

vackert som det verkar. Breven handlar hela tiden om Andreas, om hans bästa, om hans studier, hans tankar, hans väl och ve. [...] Han ber henne om andra saker också, det är alltid små uppdrag som ska utföras och som han ivrigt väntar på besked om, helst med nästa postgång. Han frågar aldrig efter hur hon har det därhemma där hon går, utan eget arbete, ensam, med sin pappa och styvmor vakande över sig. [...] Nu är de trolovade, och det är bra med det, nu är det bara att ställa krav. (Gripe. s.127-128)

Som man märker berör Emilies öde Annika. Jonas och David bryr sig inte alls om Emilies liv på samma sätt. Kanske för att de, till skillnad från Annika, inte lätt hade kunnat vara i samma situation själva. Annika säger ett par gånger att hade hon själv levat på 1700-talet så hade hon otroligt lätt kunnat hamna i samma situation som Emilie, i och med att kvinnor inte hade någon egentlig makt över sina liv.

Flera gånger tar också Annika upp det faktum att Emilie fick ta ansvaret för så otroligt mycket av sådant som hände henne, utan att själv ha något att säga till om. Hon fick ta ansvar för sitt och Andreas barn utan att kunna berätta om det för honom, för att inte han skulle bli påverkad av det faktum att hon var gravid när han precis skulle resa iväg igen. När Emilies pappa ligger på sin dödsbädd lättar han sina skuld känslor genom att berätta för henne att det var han som sköt Andreas, att det är hans fel att han ligger begravd i ovigd jord. Detta måste nu Emilie bära med sig utan att kunna berätta för någon, för det skulle innebära att hon smutsar ner sin pappas minne. Andreas ger henne också det ultimata ansvaret för att förvalta hans tankar och idéer. Han ålägger henne ansvaret att avgöra om tiden är mogen för tankarna, och om den inte är det, ansvaret att gömma dem så ingen hittar dem på väldigt länge.

Annika känner stor sympati med Emilie för detta, och menar dels att andra inte borde ha lagt såna otroliga bördor på henne för att underlätta för sig själva, dels att hade det varit möjligt för henne så borde Emilie ha sagt ifrån, ha tagit tillbaka makten för sitt eget liv. Men Annika inser samtidigt att det förmodligen inte var möjligt på grund av hur tiden Emilie levde i såg ut.

På detta sätt försöker Gripe levandegöra kvinnans historia för läsaren, genom att presentera ett livsöde som antagligen var ett ganska vanligt sådant under samma tid, åtminstone känslan av kvinnans maktlöshet och oförmåga att forma sitt eget liv. Genom att ge Emilie en röst genom Annika, som lever i nutid, blir Emilies karaktär än mer levande.

3 Sammanfattning och slutsats

Syftet med denna uppsats var att utforska på vilka sätt Gripes roman *Tordyveln flyger i skymningen* är inspirerad av och anknyter till den skräckromantiska romantraditionen

och till den övriga romantiska epoken. Jag genomförde en genrestudie med hjälp av de skräckromantiska drag som Yvonne Leffler identifierat genom att studera skräckromaner från olika delar av Europa.

Genom denna studie kunde jag konstatera att romanen, inte minst till komposition och narration, till stora delar efterliknar och påminner om skräckromanen. Handlingen är centrerad runt ett mysterium som till början är helt emotionellt, men som senare får något mer intellektuell art, utan att tappa den, typiskt för skräckromanen, emotionella spänningen. Att romanens handling tar slut innan mysteriet har fått en fullständig lösning bidrar till denna spänning.

Olika sätt att bygga upp spänning för läsaren på är också viktigt för skräckromantiken. I *Tordyveln* finns minst ett tydligt exempel på ett sådant, nämligen cliffhangern. Kapitlet avslutas precis innan både läsaren och karaktärerna ska få reda på vad som egentligen hände nere i kryptan under gravöppningen, och man får inte svaret förrän ett par sidor in i nästa kapitel.

Ofta används också någon form av profetia, oftast i början av handlingen, för att höja spänningen och för att skapa en olycksbådande stämning. Davids profetiska dröm precis i början av boken är ett exempel på en sådan profetia.

Slutligen i denna del av genrestudien studerade jag hur väl *Tordyveln* passar in på mönstret i kompositionen som Leffler identifierat, som i stora drag innebär att spännande och otäcka händelser utspelar sig på natten, och upplösningar och förklaringar sker under dagen. Till stora delar passar Gripes roman in i detta mönster, men efter det sista avslöjandet i mysteriet med gravstatyn, som utspelar sig under dagtid, kommer en scen till som utspelar sig på kvällen när det blivit mörkt och stämningen åter byggs upp. Alltså slutar romanen egentligen inte med en upplösning.

I romanen finns inte så många karaktärer som är typiska för skräckromantiken att känna igen förutom en. Denna karaktär kallas sanningsbäraren och är någon som har information som kan leda till mysteriets lösning, men huvudkaraktärerna vet inte om det förrän sent i handlingen. I *Tordyveln* är sanningsbäraren Natte, som ingen riktigt tar på allvar eftersom han har alkoholproblem.

Handlingen i skräckromaner är ofta centrerade runt ett specifikt hus eller en byggnad, och i *Tordyveln* är det Selanderska gården som står i centrum. Själva huset i sig har ingen makt över händelserna, till skillnad från i till exempel Poes ”Huset Ushers fall”, dock utspelar sig många av romanens mystiska händelser där.

I nästa avsnitt studerade jag anknytningar till 1700-talstexter. *Tordyveln* är väldigt rik på intertextualitet som anknyter till 1700-talet. Bland annat återkommer Carl von Linné vid flera tillfällen, till exempel genom ett citat på en tavla som Emilie har hängt upp i sommarrummet.

Detta att Emilie och Andreas valde att gömma Andreas tankar tills världen är mer mogen och redo är något som Gripe troligtvis hämtat från en pjäs av Friedrich Schiller, där en av karaktärerna uttrycker tankar om att han lever före sin tid i en epok som är mer värdig än den som han existerar i.

Andreas tankar om en universell själ och att ”allt levande hörer samman” och därför kan kommunicera med varandra används som förklaring till allt det mystiska och fantastiska som händer i romanen. Dessa idéer är hämtade från romantikens naturfilosofi, och främst från filosoferna Schelling och Atterbom.

I den tematiska analysen tog jag upp fyra olika teman. Det första var sökande, vilket är ett tydligt tema i *Tordyveln* då ju huvudhandlingen är ett mysterium. Emotionella mysterier är typiska för skräckromantiken, medan mer intellektuellt inriktade mysterier och gåtor känns igen från detektivromanen. Gripes roman innehåller delar av båda sorter.

”Frankenstein”-temat, alltså att karaktärer sätter sig upp mot högre makter som sedan slår tillbaka mot dem, är vanliga i skräckromantiken och återfinns också det i *Tordyveln*, då ju Andreas tar med sig en stulen gravstaty tillbaka till Ringaryd, trots att det kanske ligger en förbannelse över den.

Jag tycker också att det föreligger ett tema som säger att det är viktigt att vara fantasifyll och att kunna hysa empati, två egenskaper som går hand i hand. Bland annat visar Jonas med sin fantasifullhet som gör att han flera gånger driver mysteriet framåt, och Annika som har en god förmåga att leva sig in i 1700-talets människor på detta.

Temat spegling är också tydligt i romanen, och det är vanligt inom skräckromantiken att spegling yttrar sig i att det i romanen finns två världar som ställs mot varandra, som liknar varandra men samtidigt är varandras motsatser. I *Tordyveln* är dessa två världar nutidens och 1700-talets Ringaryd. Flera av karaktärerna kan också ses som speglingar av varandra.

Gripes roman innehåller ett klart inslag av kvinnohistoria. Annika får en djup koppling till Emilie och hennes öde. Hon intresserar sig mer för detta än någon av de andra, troligtvis för att hon så lätt själv hade kunnat vara i samma situation om hon

hade levt vid samma tid som Emilie. Det faktum att Emilie var så maktlös och inte kunde göra något åt sin situation även om hon hade velat, och det att hon blir tvungen att åta sig en mängd ansvar åt andra människor, allt medan det enda hon kan göra är att vänta på att Andreas ska komma hem så de ska ha en chans att få gifta sig, är det som berör Annika mest. Gripe visar på detta sätt att även livshistorier från kvinnor som levde för flera århundraden sen kan vara relevanta även i nutid.

Min slutsats av denna analys blir således att *Tordyveln* mycket riktigt innehåller en hel del element som går att spåra tillbaka till den romantiska eran och skräckromantiken. Att Gripe är tydligt influerad av den perioden och genren går att utläsa i romanens komposition, miljö, intertextualitet och även vissa teman. Hon har, som jag tidigare skrivit, vid ett tillfälle sagt att det var ytterst medvetet att använda skräckromanen som grund för böckerna som gavs ut under det sena 70-talet och 80-talet. Eftersom man kan klart kan hitta dessa influenser vid en sådan här analys, har hon lyckats bra.

Det kvinnohistoriska inslaget är mycket viktigt i romanen, och även om det inte blir helt uttalat av karaktärerna förrän i slutet av romanen att det faktiskt är ett stycke kvinnohistoria som de har handskats med, så följer det som en röd tråd genom hela romanen och påverkar i hög grad även nutidens kvinnor. Detta är ännu ett verktyg som Gripe använder sig av för att levandegöra historien för nutidens ungdomar som läser hennes roman.

Referenser

Boglund, Ann & Nordenstam, Anna, *Från fabler till manga: litteraturhistoriska och didaktiska perspektiv på barn- och ungdomslitteratur*, 1. uppl., Gleerups, Malmö, 2010

Fagerström, Gudrun, *Maria Gripe, hennes verk och hennes läsare*, Bonnier, Diss. Lund : Univ., Stockholm, 1977

Gripe, Maria, *Tordyveln flyger i skymningen*, Bonnier, Stockholm, 1978

Gripe, Maria, *Tordyveln flyger i skymningen* [Ny utg.], Bonnier Carlsen, Stockholm, 2012

Leffler, Yvonne, *I skräckens lustgård: skräckromantik i svenska 1800-talsromaner*, Litteraturvetenskapliga institutionen, Univ., Diss. Göteborg : Univ., Göteborg, 1991

Lidström, Carina, *Sökande, spegling, metamorfos: tre vägar genom Maria Gripes skuggserie*, Symposion graduale, Diss. Stockholm : Univ., Stockholm, 1994

Nordin, Svante, *Romantikens filosofi: svensk idealism från Höijer till hegelianerna*, Doxa, Lund, 1987

Poe, Edgar Allan, *Huset Ushers fall*, Lundwall Fakta & fantasi, Stockholm, 1993

Toijer-Nilsson, Ying, *Skuggornas förtrogna: om Maria Gripe*, Bonnier, Stockholm, 2000